

NORGES HØYESTERETT

Den 1. november 2011 avsa Høyesterett dom i

HR-2011-02030-A, (sak nr. 2011/1083), straffesak, anke over dom,

A (advokat Gunnar K. Hagen)

mot

Den offentlige påtalemyndighet (førstestatsadvokat Lasse Qvigstad)

STEMMEGIVNING:

- (1) Dommer **Webster**: Saken gjelder straffutmåling for overtredelse av avgifts-, skatte- og regnskapslovgivning. Sentralt står spørsmålet om betydningen av at saken har tatt lang tid.
- (2) Ved Follo politidistrikts siktelse 3. august 2010 ble A siktet for overtredelse av merverdiavgiftsloven, regnskapsloven og ligningsloven. Follo tingrett avsa tilståelsesdom 20. september 2010 med slik domsslutning:
 - ”1. A, født 12.10.1954, dømmes for overtredelse av merverdiavgiftsloven § 72 nr. 1 og 3 jf. straffeloven §§ 270 jf. 271, regnskapsloven § 8-5 første ledd første og tredje punktum (slik den lød før ikrafttredelsen av bokføringsloven) og ligningsloven § 12-1 nr. 1 bokstav a, til fengsel i ett – 1 – år og to – 2 – måneder, jf. straffeloven § 62 første ledd.

Fullbyrdelsen av sju – 7 – måneder av straffen utsettes i medhold av straffeloven §§ 52-54 med en prøvetid på 2 – to – år.
 2. A dømmes til å tåle inndragning av syttitusen – 70 000 – kroner, jf. straffeloven § 34.”

- (3) A anket over straffutmålingen til Borgarting lagmannsrett, som avsa dom 15. april 2011 med slik domsslutning:

”I tingrettens dom gjøres den endring at straffen settes til fengsel i 1 – ett – år, hvorav fullbyrdelsen av 7 – sju – måneder utsettes etter straffeloven §§ 52 til 54 med en prøvetid på 2 – to – år.”

- (4) A har anket lagmannsrettens dom til Høyesterett og anfører at straffen er for streng. På grunn av tidsforløpet fra de straffbare handlingene fant sted, som skyldtes lang saksbehandlingstid hos både forvaltningen og påtalemyndigheten, bør det idømmes samfunnsstraff. Subsidiært anføres det at den betingede delen av dommen bør gjøres lenger.
- (5) *Jeg er kommet til* at anken fører frem slik at den betingede delen av fengselsstraffen settes til ti måneder.
- (6) Domfelte driver et enkeltpersonforetak hvor han blant annet selger brukte hydrauliske slaghammere. Forholdene han er dømt for knytter seg til driften av dette foretaket. Overtredelsen av merverdiavgiftsloven består i at han i årene 2003, 2004 og 2005 unnlot å innsende omsetningsoppgaver til skattemyndighetene for avgiftspliktig omsetning med henholdsvis 680 596, 1 884 752 og 1 716 165 kroner. Dette medførte unndragelse av 904 206 kroner i merverdiavgift. Han brøt også ligningsloven ved at han for inntektsåret 2003 og 2004 unnlot å oppgi skattepliktige inntekter. Beløpene var 951 548 kroner i 2003 og 1 370 413 kroner i 2004. De unndratte skatter og avgifter er i ettertid betalt av domfelte.
- (7) Overtredelsen av regnskapsloven besto i at han for 2003 og 2004 førte ufullstendig regnskap, og at han for 2005 unnlot å føre regnskap. Formålet var å vanskeliggjøre kontrollen med merverdiavgiftsunndragelsen.
- (8) A har gjort seg skyldig i alvorlige brudd på bestemmelser som er sentrale for næringsdrivende. Utgangspunktet må være at det i slike tilfeller fastsettes en ikke ubetydelig ubetinget fengselsstraff. Lagmannsretten har lagt til grunn at straffen som utgangspunkt skulle være ”fengsel i opp mot ett år og tre måneder, eller noe i underkant av dette”. Deretter har lagmannsretten gjort fradrag for tilståelse og lagt ”betydelig vekt på at behandlingstiden har vært svært lang”. Straffen ble satt til fengsel i ett år hvorav syv måneder er gjort betinget. Spørsmålet for Høyesterett er om det i stedet kan idømmes samfunnsstraff, eller om en ytterligere del av straffen bør gjøres betinget på grunn av den lange saksbehandlingstiden.
- (9) Tidsforløpet er beskrevet på følgende måte av lagmannsretten:

”Overtredelsene fant sted i årene 2003 til 2005 og ble avdekket ved bokettersyn i 2006. Saksforholdet var tilnærmet avklart da bokettersynsrapporten ble fremlagt i juni 2006. X ligningskontor ga 12. september 2006 forhåndsvarsel om endring av skatt og avgift. Forhåndsvarslet opplyste også om at tilleggsskatt og tilleggsavgift ville bli vurdert. I det etterfølgende vedtaket av 31. januar 2007 ble det imidlertid konkludert med at saken burde forfølges videre i et strafferettslig spor. Tilleggsskatt og -avgift ble ikke ilagt. Saken ble i stedet politianmeldt 18. mai 2007 og overført politiet for strafferettslig forfølging. Utover en kort epostutveksling mellom politiet og avgiftsmyndighetene i oktober 2008 er det ikke opplyst om at det ble foretatt ytterligere etterforskningskritt

før et politiavhør i februar 2010, hvorpå saken ble liggende ytterligere et halvt år før siktelse ble tatt ut 3. august 2010.

Dette betyr at det tok om lag fire år fra bokettersynsrapporten og det etterfølgende forhåndsvarslet forelå, til saken ble brakt inn for tingretten. Det ble ikke i denne perioden foretatt etterforskningskritt av betydning verken fra forvaltningens eller politiets side. Den lange behandlingstiden hos politiet er forklart med stor arbeidsbelastning. Forsinkelsen skyldes ikke forhold på As side.”

- (10) Det gikk altså over fire år fra saksforholdet var avklart til siktelse ble tatt ut, og like i underkant av fire år fra A fikk forhåndsvarsel om at tilleggsskatt og tilleggsavgift ble vurdert. Jeg finner det ikke tvilsomt at dette innebærer krenkelse av Den europeiske menneskerettighetskonvensjon artikkel 6 nr. 1, som krever at en strafferettslig forfølgning skal gjennomføres innen rimelig tid. Tatt i betraktning at det dreier seg om en betydelig periode, må det føre til en vesentlig reduksjon i den straffen som ellers ville ha vært passende. At for lang saksbehandlingstid på myndighetenes side fører til straffereduksjon, følger også av intern strafferett, uavhengig av krenkelsen av den folkerettslige forpliktelsen.
- (11) Den ankende part har prinsipielt bedt om at han blir dømt til samfunnsstraff og anfører at straffeloven § 28 a første ledd gir grunnlag for det. Det hevdes at ”hensynet til straffens formål ikke taler mot en reaksjon i frihet”, jf. § 28 a første ledd bokstav b, og at de øvrige vilkårene i bestemmelsen også er oppfylt. Aktor har på sin side vist til de sterke allmennpreventive hensynene som gjør seg gjeldende, og som taler mot bruk av samfunnsstraff i dette tilfellet.
- (12) Området for samfunnsstraff er noe utvidet de senere årene. Dette gjelder imidlertid i første rekke for unge lovbrøyttere og for personer som ”befinner seg i en gunstig rehabiliteringssituasjon”, jf. Ot.prp. nr. 31 (2006–2007) side 54. Jeg kan ikke se at det har skjedd en utvikling i retning av bruk av samfunnsstraff for den typen kriminalitet A er dømt for. På dette området gjør det seg gjeldende sterke allmennpreventive hensyn, og normalt vil hensynet til straffens formål tale mot bruk av samfunnsstraff, jf. § 28 a første ledd bokstav b. A befinner seg heller ikke i en rehabiliteringssituasjon. Jeg tilføyer også at samfunnsstraff ikke fremstår som en hensiktsmessig reaksjon i dette tilfellet.
- (13) Derimot er jeg kommet til at det lange tidsforløpet gir grunnlag for å gjøre en større del av straffen betinget enn det lagmannsretten har lagt til grunn. I Rt. 2007 side 1326 ble hele straffen på to års fengsel gjort betinget etter at domfeltes anke til Høyesterett var blitt liggende hos påtalemyndigheten i fem år. Total hadde det gått syv og et halvt år siden det første lovbruddet som straffesaken omfattet ble begått til rettskraftig dom forelå, og tidsforløpet skyldtes ikke domfelte. Etter min mening var forsinkelsen i den saken mer graverende enn i vår sak.
- (14) I Rt. 2008 side 913 gikk det fem og et halvt år fra domfelte fikk status som mistenkt til det forelå rettskraftig dom i Høyesterett. Årsaken var dels at det dreiet seg om en komplisert sak, men også en forsømmelse fra påtalemyndighetens side – anken til Høyesterett ble liggende hos ØKOKRIM i ett år. Straffen ble satt til ett år og tre måneder hvorav syv måneder ble gjort betinget. Jeg vurderer forsinkelsen i vår sak som mer alvorlig.
- (15) Fordi allmennpreventive hensyn gjør seg sterkt gjeldende for den typen kriminalitet A er dømt for, og fordi forholdet gjelder betydelige avgifts- og skatteunndragelser, kan ikke

hele straffen gjøres betinget. Jeg er kommet til at straffen bør settes til fengsel i ett år, hvorav ti måneder gjøres betinget.

(16) Jeg stemmer for denne

D O M :

I lagmannsrettens dom gjøres den endring at fullbyrdelsen av 10 – ti – måneder av fengselsstraffen utstår etter reglene i straffeloven §§ 52-54 med en prøvetid på 2 – to – år.

(17) Dommar **Utgård:** Eg er i det hovudsaklege og i resultatet einig med førstvoterande.

(18) Dommer **Øie:** Likeså.

(19) Dommer **Bull:** Likeså.

(20) Dommer **Tjomsland:** Likeså.

(21) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

I lagmannsrettens dom gjøres den endring at fullbyrdelsen av 10 – ti – måneder av fengselsstraffen utstår etter reglene i straffeloven §§ 52-54 med en prøvetid på 2 – to – år.

Riktig utskrift bekrefte: